

*Загорудько Тетяна,
здобувачка магістерського рівня вищої освіти
за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта»*

*Науковий керівник:
Котлова Людмила,
кандидатка психологічних наук, доцентка,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ

Мовленнєвий розвиток є важливою складовою загального розвитку дитини, оскільки мовлення є основою її когнітивної та соціальної адаптації. Для дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку характерні труднощі у сприйнятті, формуванні та використанні мовних засобів, що значно ускладнює їх комунікацію, навчання та інтеграцію у суспільство. Враховуючи, що мовленнєві порушення можуть мати різні причини та прояви, важливою стає роль соціально-педагогічного супроводу в оптимізації умов розвитку дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку, що дозволяє їм компенсувати труднощі та забезпечити рівні можливості для успішної соціалізації та навчання.

Проблема соціально-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами є важливою для багатьох сучасних дослідників. Вони зосереджуються на різних аспектах цього питання, таких як розробка змісту та методик супроводу (Л. Котлова, А. Обухівська, І. Луценко), психологічна підтримка дітей з гіперактивністю (Т. Ілляшенко) та проєктування системи соціалізації (І. Рогальська-Яблонська). Значну увагу також приділяють технологіям соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами в навчальних закладах (В. Шиян, В. Галкіна, О. Зінченко, О. Лещенко, О. Бадер, Н. Сайко), що підкреслює багатогранність та важливість цієї проблеми.

Проте, незважаючи на значний інтерес до інклюзивної освіти, реальна реалізація соціально-педагогічного супроводу дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку залишається недостатньо вивченою. Сучасні дослідження вказують на необхідність розвитку нових програм для соціалізації дітей з мовленнєвими порушеннями, що дозволять не лише покращити їх мовленнєвий розвиток, але й сприятимуть загальному розвитку, самореалізації та соціальній адаптації.

Діти з порушеннями мовленнєвого розвитку належать до особливої категорії дітей із порушеннями психофізичного розвитку. Вони мають збережений слух і інтелект, проте виражені мовленнєві порушення, які впливають на формування інших аспектів психіки.

За словами О. Гаяш, у дітей з мовленнєвими порушеннями спостерігаються різні форми та ступені порушення комунікативних навичок. Діти з тяжкими порушеннями мовлення часто не виявляють мотивації до спілкування, мають труднощі з орієнтацією в ситуаціях як загалом, так і за допомогою дорослого, стикаються з поведінковими розладами, комунікативними труднощами та швидкою емоційною втомлюваністю. Це зумовлює необхідність цілеспрямованого навчання способів спілкування та їх практичного застосування. Тому педагог, працюючи з такими дітьми, здійснює корекційну роботу не лише щодо фонетичної, лексичної та граматичної сторін мовлення, а й допомагає долати супутні труднощі, що ускладнюють процес реабілітації [1, с. 46].

У процесі розвитку та соціалізації дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку важливу роль відіграє соціально-педагогічний супровід. Він спрямований не лише на корекцію мовленнєвих порушень, а й на формування комунікативних навичок, розвиток емоційної стійкості та адаптацію дітей до соціального середовища. Завдяки комплексному підходу, що поєднує педагогічні, психологічні та соціальні методи, вдається створити сприятливі умови для успішної інтеграції таких дітей у суспільство.

Ю. Сілявіна визначає соціально-педагогічний супровід як систему комплексної роботи фахівців в інклюзивному освітньому процесі, спрямовану на соціальний та особистісний розвиток дітей з особливими освітніми потребами через використання ресурсів соціуму [5, с. 193].

І. Рогальська-Яблонська зазначає, що соціально-педагогічний супровід є процесом взаємодії між тим, хто надає підтримку, і тим, хто її потребує, спрямованим на виявлення соціальних можливостей дитини для її успішної соціалізації та індивідуалізації, що ґрунтується на гуманістичних засадах. Визначає складові системи соціально-педагогічного супроводу, зокрема: мету та завдання; основні напрямки і зміст роботи дорослих з дітьми; методи взаємодії дорослих з дітьми, що базуються на гуманістичному підході педагогів, соціальних педагогів, психологів, батьків та інших учасників супроводу; організацію процесу в часі та просторі через поетапну реалізацію; критерії ефективності соціалізації як кінцевого результату [3, с. 185].

Ефективність соціально-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами залежить від тісної співпраці соціального педагога, психолога, педагогів, самої дитини та її батьків. Успішність цього процесу визначається рівнем готовності батьків і педагогів усвідомити свою роль, оскільки саме вони безпосередньо взаємодіють із дитиною та впроваджують завдання індивідуальної програми соціалізації.

За словами Н. Сайко, головна мета соціально-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами полягає у наданні допомоги в подоланні труднощів у навчанні та вихованні, а також у сприянні їхній соціальній адаптації та реабілітації разом із родиною. Основні напрями соціально-педагогічного супроводу виділяє такі: взаємодія з батьками; розвиток соціальних навичок у дітей; підтримка та співпраця з педагогами [4, с. 24].

Л. Котлова та А. Харченко зазначають, що основними формами взаємодії з батьками є: усне щоденне спілкування (під час взаємодії) та письмове ознайомлення (через супровідну документацію) з деталями поведінки, досягнень та проблем дитини в закладі; залучення батьків до участі у заняттях, а також

надання їм домашніх завдань і рекомендацій; організація семінарів, круглих столів, спільних занять з дітьми для батьків; батьківські збори; індивідуальні консультації; тренінги; ділові ігри та просвітницька діяльність. Основними формами роботи з педагогічними працівниками є: бесіди; консультації; тренінги; семінари – практикуми; міждисциплінарні консилиуми. [2, с. 608–609].

З огляду на вищезазначене, на наш погляд, соціально-педагогічний супровід дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку – це система комплексної підтримки, спрямована на сприяння їхньому повноцінному розвитку, адаптації та інтеграції в соціум.

Отже, соціально-педагогічний супровід дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку є необхідною умовою їхньої успішної соціалізації та навчання. Комплексний підхід, що об'єднує зусилля педагогів, логопедів, психологів, соціальних педагогів і батьків, дозволяє не лише коригувати мовленнєві порушення, а й сприяти розвитку емоційної стійкості, формуванню комунікативних навичок та підвищенню адаптивних можливостей дитини. Ефективна система соціально-педагогічного супроводу допомагає дітям з порушеннями мовленнєвого розвитку подолати бар'єри у спілкуванні, розкрити власний потенціал і стати повноцінними учасниками суспільного життя.

Список використаних джерел

1. Гаяш О.В. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з особливостями психофізичного розвитку: Науково-методичний посібник для вчителів інклюзивного навчання, асистентів учителів, які працюють з дітьми з психофізичними порушеннями в умовах загальноосвітніх навчальних закладів, соціальних педагогів, батьків/ Укладач О.В. Гаяш. Ужгород : Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2016.120 с.

2. Котлова Л.О., Харченко А.В. Психологічний супровід інклюзивної освіти на сучасному етапі. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom. 2023. Pp. 599–612.

3. Рогальська-Яблонська І.П. Соціально-педагогічний супровід соціалізації особистості в дошкільному дитинстві. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Вип.47. 2013. С.180–187.

4. Сайко Н.О. Соціально-педагогічний супровід дітей з особливими потребами в закладах позашкільної освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Вип. 5. С. 23–27.

5. Сілявіна Ю.С. Соціально-педагогічний супровід вихованців з особливими освітніми потребами в умовах навчально-реабілітаційного центру. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. Вип. 25. С. 184–196.